

Sygn. akt VIII Ca 327/13

POSTANOWIENIE

Dnia 10 września 2013 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Rafał Krawczyk (spr.)
Sędziowie:	SSO Włodzimierz Jasiński SSO Małgorzata Kończal
Protokolant:	st. sekr. sądowy Izabela Bagińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 września 2013 r.

sprawy z wniosku (...) **Spółki Akcyjnej w G.**

z udziałem **K. S., J. S. i Skarbu Państwa - Starosty G.**

o stwierdzenie nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej

na skutek apelacji uczestników K. S. i J. S.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Chełmnie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego w Wąbrzeźnie

z dnia 18 kwietnia 2013 r.

sygn. akt VI Ns 23/13

p o s t a n a w i a :

- 1. oddalić apelację;**
- 2. ustalić, iż każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie w postępowaniu odwoławczym.**

Sygn. akt VIII Ca 327/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Chełmnie VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Wąbrzeźnie:

- stwierdził, że Skarb Państwa – Zakłady (...) – Zakład (...) nabył służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu polegającą na znoszeniu istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod jej powierzchnią urządzeń przesyłowych i instalacji elektroenergetycznych wchodzących w skład linii napowietrznych

elektroenergetycznych 15 kV i 0,4 kV oraz na prawie korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do eksploatacji, konserwacji, remontów i modernizacji tychże urządzeń i instalacji wraz z prawem wejścia i wjazdu na nieruchomość obciążoną, położoną w miejscowości M., gmina R., oznaczoną w ewidencji gruntów jako działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Chełmnie IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z/s w Wąbrzeźnie prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) przez zasiedzenie z dniem 05 października 1992 roku,

2. stwierdził że Skarb Państwa – Zakłady (...) – Zakład (...) nabył służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu polegającą na znoszeniu istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod jej powierzchnią urządzeń przesyłowych i instalacji elektroenergetycznych wchodzących w skład linii napowietrznej elektroenergetycznej – 0,4 kV oraz na prawie korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do eksploatacji, konserwacji, remontów i modernizacji tychże urządzeń i instalacji wraz z prawem wejścia i wjazdu na nieruchomość obciążoną, położoną w miejscowości M., gmina R., oznaczoną w ewidencji gruntów jako działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Chełmnie IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z/s w Wąbrzeźnie prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) przez zasiedzenie z dniem 05 października 1992 roku,

3. stwierdził, że Skarb Państwa – Zakłady (...) – Zakład (...) nabył służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu polegającą na znoszeniu istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod jej powierzchnią urządzeń przesyłowych i instalacji elektroenergetycznych wchodzących w skład linii napowietrznej elektroenergetycznej – 15 kV w postaci oraz na prawie korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do eksploatacji, konserwacji, remontów i modernizacji tychże urządzeń i instalacji wraz z prawem wejścia i wjazdu na nieruchomość obciążoną, na nieruchomości położonej w miejscowości M., gmina R., oznaczoną w ewidencji gruntów jako działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Chełmnie IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z/s w Wąbrzeźnie prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) przez zasiedzenie z dniem 20 stycznia 1991 roku,

4. stwierdził, że Skarb Państwa – Zakłady (...) – Zakład (...) nabył służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu polegającą na znoszeniu istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod jej powierzchnią urządzeń przesyłowych i instalacji elektroenergetycznych wchodzących w skład linii napowietrznych elektroenergetycznych – 15 kV i 0,4 kV oraz na prawie korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do eksploatacji, konserwacji, remontów i modernizacji tychże urządzeń i instalacji wraz z prawem wejścia i wjazdu na nieruchomość obciążoną, położoną w miejscowości M., gmina R., oznaczoną w ewidencji gruntów jako działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Chełmnie IX Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z/s w Wąbrzeźnie prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) przez zasiedzenie z dniem 09 października 1992 roku,

5. nie obciążył uczestników kosztami postępowania.

Sąd ten ustalił, że K. S. i J. S. są aktualnie właścicielami nieruchomości rolnej położonej w M. gmina R., stanowiącej działki nr (...), kw (...), (...), kw (...) i (...), kw (...), które nabyli w trakcie trwania małżeństwa w 1994 r., natomiast K. S. jest właścicielem działki nr (...), kw (...). Na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w. poprzednik prawny wnioskodawcy w ramach powszechnej elektryfikacji wsi zbudował na terenie wsi M. gmina R. linie napowietrzne niskiego napięcia 0,4 kV i średniego napięcia 15 kV. W ramach tej inwestycji na gruncie uczestników wzniesiono kilkanaście słupów linii napowietrznej niskiego i średniego napięcia. Ostateczne zakończenie montażu na działce nr (...) nastąpiło dnia 5 października 1972 r., (...) dnia 5 października 1972 r., nr (...), dnia 20 stycznia 1971 r., (...) dnia 9 października 1972 r. Wnioskodawca nie wykazał aby poprzednicy prawni uczestników postępowania wyrażali zgodę na wejście na grunt, posadowienie urządzeń energetycznego i dojazd do nich ani by e sprzeciwiali się ich użytkowaniu i zabraniali dostępu do nich. Urządzenia powyższe od czasu ich posadowienia są przez wnioskodawcę nieprzerwanie użytkowane zgodnie z przeznaczeniem.

Sąd wskazał, że spełnione zostały przesłanki nabycia przez zasiedzenie służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, określone w art. 292 k.c., a dopuszczalność stwierdzenia zasiedzenia tego typu służebności jeszcze przed wprowadzeniem instytucji służebności przesyłu, została przesądzona w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Zdaniem Sądu I instytucji poprzednik wnioskodawcy uzyskał posiadanie służebności w złej wierze, albowiem nie uzyskał zgody na wejście na grunt i postawienie słupów. Termin zasiedzenia wynosił zgodnie z ówczesnym brzmieniem art. 172 k.c. 10 lat.

Uczestnicy K. S. i J. S. wnieśli apelację od powyższego postanowienia, zarzucając

1. naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 292 w zw. z art. 305¹-305⁴ w zw.z. art. 172 k.c. polegające na uwzględnieniu wniosku w całości i w konsekwencji stwierdzeniu nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowych o treści odpowiadającej służebności przesyłu, pomimo braku normatywnych podstaw do stwierdzenia takiego zasiedzenia;
2. naruszenie przepisu art. 21 ust 1. oraz art. 64 Konstytucji RP, polegające na uwzględnieniu wniosku w całości i w konsekwencji stwierdzeniu nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowych o treści odpowiadającej służebności przesyłu, pomimo braku normatywnych podstaw do stwierdzenia takiego zasiedzenia, co narusza podstawowe zasady konstytucyjne chroniące właścicieli nieruchomości oraz jednocześnie naruszenie art. 292 kc. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w sprawie;
3. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. polegające na uchybieniu podstawowym regułom oceny wiarygodności i mocy dowodów zgromadzonych w niniejszym postępowaniu, w szczególności uznanie niezasadnie wiarygodności kopii protokołów o numerach (...) z dnia 22 września 1966 r., (...) z dnia 13 stycznia 1971 r., (...) z dnia 09 października 1972 r., (...) z dnia 02 listopada 1966 r., (...) z dnia 05 października 1972 r., a w konsekwencji uznanie, iż ostateczny odbiór i załączenie napięcia linii napowietrznej niskiego i średniego napięcia nastąpił odpowiednio w dniu 05 października 1972 r. (działka nr (...)), 05 października 1972 r. (działka nr (...)), 20 stycznia 1971 r. (działka nr (...)), 09 października 1972 r. (działka nr (...)) i w związku tym ustalenie daty rozpoczęcia biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowych od tych momentów;
4. naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 292 w zw. z art. 305¹-305⁴ w zw. z art. 172 oraz art. 352 § 2 k.c., polegające na uznaniu przez Sąd, iż wnioskodawcy (jego poprzednikowi prawnemu) można przypisać posiadanie cywilnoprawne o charakterze dominium i w konsekwencji możliwe jest nabycie przez niego służebności przez zasiedzenie odpowiednio z dniem 05 października 1992 r., 05 października 1992 r., 20 stycznia 1991 r., 09 października 1992 r.;
5. naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 292 w zw. z art. 305¹-305⁴ w zw. z art. 176 § 1 i w zw. z art. 172 Kodeksu cywilnego poprzez uznanie, iż zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz wnioskodawcy nastąpiło odpowiednio z dniem 05 października 1992 r., 05 października 1992 r., 20 stycznia 1991 r., 09 października 1992 r.;
6. nierozpoznanie przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy, polegające na braku ustalenia przez Sąd jaki podmiot był właścicielem przedmiotowej nieruchomości w dacie rozpoczęcia biegu terminu do stwierdzenia zasiedzenia oraz w dacie stwierdzenia upływu terminu zasiedzenia.
7. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 5 i 6 ustawy z dnia 05 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, polegające na niezastosowaniu w sprawie.

Wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości przez oddalenie wniosku oraz zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestników ad 1 i 2. solidarnie kosztów postępowania za I oraz za II instancję, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji wraz z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie na jego rzecz od uczestników kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji znajdują potwierdzenie w zgromadzonych dowodach, nie zostały też skutecznie zakwestionowane w apelacji, zatem Sąd Okręgowy przyjmuje je za własne i czyni podstawą swego rozstrzygnięcia.

Skarżący zarzucają, że Sąd Rejonowy niezasadnie uznał za wiarygodne kopie protokołów odbioru i następnie ustalił na ich podstawie daty ostatecznego odbioru i załączenia napięcia linii niskiego napięcia i średniego napięcia (pkt 3 apelacji). Nie podważali ich autentyczności, a jedynie kwestionowali, że dotyczą one urządzeń przesyłowych znajdujących się na ich nieruchomościach. Jednak z treści tychże protokołów jasno wynika, jakich linii energetycznych dotyczą, co w zestawieniu z wymienionymi w nich stacjami transformatorowymi bez problemu pozwala na zindywidualizowanie fragmentów poszczególnych linii. Odnosząc się do konkretnych zastrzeżeń apelujących, należy wskazać, że:

- w protokole nr (...) datowanym na 22 września 1966 r. zamieszczona została adnotacja o usunięciu stwierdzonych usterek w dniu odbioru technicznego
- w protokole (...) również widnieje adnotacja o usunięciu usterek
- z punktu widzenia prawdziwości protokołów odbiorowych nie ma znaczenia ustalenie tożsamości podpisanych na nim osób; nie zostało przy tym uprawdopodobnione, aby czynności odbiorowych dokonywały osoby nieuprawnione
- brak adnotacji w protokole nr (...) o przekazaniu urządzeń na rzecz ZE T. nie przekłada się na bezskuteczność czynności odbioru
- wskazanie w protokole (...) jako inwestora podmiotu nieuprawnionego do zarządzenia elektryfikacji nie również nie wpływa na skuteczność odbioru.
- urządzenia energetyczne znajdujące się na nieruchomości skarżących należą do wnioskodawcy (vide wyciąg z aktywów środków trwałych (...) SA)
- w protokole odbioru z 22 grudnia 1970 r. wskazano, że odbiór dotyczy prac wykonywanych przy modernizacji elektryfikacji wsi M. V, skąd należy wysnuć wniosek, iż przedmiotem odbioru były urządzenia zasilające i zasilane ze stacji M. V.

Nie jest trafny zarzut nierozpoznania istoty sprawy w postaci braku ustalenia kto był właścicielem nieruchomości w dacie rozpoczęcia biegu zasiedzenia i w dacie jego upływu (pkt 6 apelacji). Przede wszystkim, nie budzi wątpliwości, że Sąd Rejonowy zbadał materialnoprawne podstawy żądania wnioskodawcy oraz zarzuty uczestników. Nadto fakt, że właścicielem nieruchomości uczestników – w trakcie biegu zasiedzenia - nie był Skarb Państwa, co wykluczałoby bieg zasiedzenia, był bezsporny, a uczestnicy nawet tego nie sugerowali.

Zarzuty opisane w pkt 1,2, 4 i 5 apelacji można sprowadzić do wspólnego mianownika, którego sednem jest generalna niedopuszczalność stwierdzenia zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹ k.c. tj. przed wprowadzeniem tej instytucji do porządku prawnego. Należy zatem przywołać stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w uchwale z dnia 7 października 2008 r. (III CZP 89/08, Lex nr 458125), konsekwentnie aprobowane w praktyce orzecniczej, także tutejszego Sądu Okręgowego, zgodnie z którym funkcjonalna wykładnia art. 285 § 2 k.c. przemawia za dopuszczeniem ustanowienia służebności mającej na celu zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa, a nie nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części. Jak wskazał Sąd Najwyższy, służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu odpowiada co do istoty wymogom z art. 285 k.c., gdyż polega na prawie do korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie związanym z działaniem przedsiębiorstwa przesyłowego. Zastosowaniu art. 285 k.c. do stanów faktycznych sprzed 3 sierpnia 2008 r. tj. sprzed

wejścia w życie art. 305¹ i nast. k.c. nie sprzeciwia się to, że tradycyjna służebność gruntowa powinna być powiązana z konkretną nieruchomością władnącą i mieć na celu zwiększenie jej użyteczności, podczas gdy służebność przesyłu (i odpowiadająca jej treściowo służebność gruntowa) wchodzi w skład przedsiębiorstwa (art. 551 k.c.), a więc jej nabycie w drodze zasiedzenia (tak jak ustanowienie) następuje przez przedsiębiorcę, a nie przez właściciela nieruchomości władnącej. W konsekwencji należy uznać, że tak jak przy instytucji przesyłu, tak i w przypadku służebności gruntowej - przy przyjęciu funkcjonalnej wykładni art. 285 § 2 k.c. - kategoria nieruchomości władnącej w ogóle nie występuje, więc oznaczenie takiej nieruchomości jest dla ustanowienia lub nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu niepotrzebne.

Nie można zgodzić się z twierdzeniem, że powyższa koncepcja narusza konstytucyjną zasadę ochrony własności. Taki zarzut można by przecież postawić w każdym przypadku zasiedzenia służebności gruntowej, która z definicji stanowi ingerencję w cudzą nieruchomość, powstaje ex lege i zazwyczaj przy sprzeciwie właściciela. Wypada jednak zauważyć, że terminy zasiedzenia są relatywnie długie co pozwala właścicielowi na podjęcie obrony przed ograniczeniem jego własności.

Nie mają racji skarżący co do tego, iż posiadanie analizowanej służebności nie mieści się w sferze dominium a więc nie miało charakteru cywilnoprawnego. Sąd Okręgowy podziela w tej kwestii stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w uzasadnieniu postanowienia z dnia 17 grudnia 2008 r. (OSNC z 2010 nr 1 poz.15), iż dostarczanie przez państwowe przedsiębiorstwa energetyczne energii elektrycznej oraz budowa i konserwacja urządzeń do tego służących było wykonywane w ramach działalności gospodarczej państwa, a więc w ramach dominium, a nie w ramach władczych uprawnień państwa. Sąd Najwyższy zresztą konsekwentnie przyjmował, że osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 r. mając status państwowej osoby prawnej nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 r. doliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Stanowisko to wyrażone zostało w szczególności właśnie w odniesieniu do przedsiębiorstw energetycznych i innych przedsiębiorstw przesyłowych, które do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. korzystały ze służebności przesyłu w ramach zarządu mieniem państwowym w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa, a więc w istocie były dzierżycielami w rozumieniu art. 338 k.c. oraz ze względu na treść art. 128 k.c. nie mogły nabyć na swoją rzecz własności ani innych praw rzeczowych (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2006 r., IV CSK 149/05, Lex nr 258681, i z dnia 8 czerwca 2005 r., Lex nr 180843 oraz postanowienia z dnia 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05, Biuletyn SN z 2006, nr 5, s. 11 i z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 21/08, Lex nr 398485).

Zarzut naruszenia art. 5 i 6 ustawy z dnia 5 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, a więc rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych pozostaje poza zakresem przedmiotowym postępowania o stwierdzenie zasiedzenia, z związku z czym jego analiza jest zbędna.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy oddalił apelację (art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) oraz ustalił, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania odwoławczego związane ze swoim udziałem w sprawie (art. 520 § 1 k.p.c.)